

Під час підготовки бакалаврів-інженерів застосовуються різні методи навчання. Так, за ступенем самостійності та творчості в діяльності студентів можна виділити такі методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу; частково пошуковий, або евристичний метод; дослідницький метод.

Підготовка фахівців за напрямом «Цивільна безпека» потребує міждисциплінарного підходу. Кваліфікація випускника-аналітика має відповідати найвищим вимогам, причому це мають бути спеціалісти широкого профілю.

Список використаних джерел

1. Yevtushenko N. Ensuring psychological safety to develop risk-based thinking students of the specialty "Civil security". *Educational Challenges : sci. intern. j.* 2022. Vol. 27, Iss. 2. P. 228-241. URL: <http://doi.org/10.34142/2709-7986.2022.27.2.16>

2. Євтушенко Н. С. Ефективність педагогічних умов формування готовності студентів спеціальності «Цивільна безпека» до самостійної роботи засобами інноваційних технологій. *ХОГО «Науковий центр дидактики менеджмент-освіти»*. Харків.: КП «Міська друкарня», 2021, С. 67-68.

3. Євтушенко Н. С. Твердохлебова Н. Є. Використання педагогічних технологій для формування ризик-орієнтованого мислення студентів спеціальності «Цивільна безпека». *Актуальні питання у сучасній науці (Сер. : Історія. Педагогіка. Право. Економіка. Державне управління. Техніка)*. 2022. Вип. 1 (1). С. 372-378.

4. Твердохлебова Н. Є., Євтушенко Н. С. Щодо системи підготовки фахівців у сфері безпеки праці. *Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : зб. наук. пр. 2-ї Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів та фахівців-практиків та 12-ї Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. С. 13 – 15.

5. Євтушенко Н. С., Твердохлебова Н. Є. Формування ризик-орієнтованого мислення студентів, які навчаються за спеціальністю «Цивільна безпека». *Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : зб. наук. пр. 2-ї Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів та фахівців-практиків та 12-ї Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. С. 40-41.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОРФОЕПІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Єльнікова Н. І.

старший викладач,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

м. Харків, Україна

У сучасних умовах протидії військової агресії РФ, політичних і соціально-економічних перетворень, посиленні значущості структурних підрозділів Національної поліції, збільшенні обороноздатності держави фахова підготовка

майбутніх правоохоронців в Україні визначає забезпечення належного рівня підготовки реалізації професійної діяльності.

Однією з надважливих складових розвитку системи правничої освіти є забезпечення опанування не тільки необхідних фахових компетенцій, а й комунікативної компетенції курсантів як здатності до ефективного усного та писемного спілкування, що є засобом продуктивної підготовки до реалізації професійної діяльності. Випускники вищих навчальних закладів МВС, виконуючи свої професійні обов'язки, мають захищати правопорядок, граматично правильно формулювати усне та писемне мовлення, протидіяти злочинам у всіх сферах, володіти потужним словниковим запасом, уміти чітко та лаконічно відповідати на поставлені запитання, правильно укладати документи, успішно проводити перемовини з правопорушниками, бути грамотними особами, усвідомленими в тому, що мова є знаряддям плідної фахової та міжособистісної комунікації. Тому одним із основних завдань дисципліни «Українська мова професійного спрямування» як складової мовної освіти, урегульованої чинними державними освітніми стандартами, є утвердження суцільного рівня володіння сучасною українською літературною мовою, вивчення мовних норм. Особливої уваги потребує навчання орфоепічних норм сучасної української літературної мови, адже некоректна вимова порушує комунікацію, а вдосконалене володіння орфоепічними нормами поліпшує мову як засіб комунікації, поліпшує формулювання думок, що й актуалізує це дослідження.

Відповідно до концепції модернізації освіти, принцип зв'язку теорії з практикою трактується розширено, передбачаючи встановлення багатофункціональної грамотності здобувачів освіти засобами предметного змісту, що уможливить не лише особистий розвиток людини, а й забезпечить розбудову потужної демократичної країни. Розвиток орфоепічної компетенції як складової лінгвометодичної компетенції майбутніх правоохоронців обумовлюється контекстним навчанням і компетентним поєднанням, здійснюючи засади фундаментальності, практичною орієнтованістю, фаховою спрямованістю та міжпредметним поєднанням.

Вивченню формування мовнокомунікативної компетенції здобувачів освіти різних рівнів присвятили свої роботи Т. Николюк, Н. Шкляєва, Ю. Супрунчук, Н. Скибун, І. Ланова, Н. Шалигіна, Т. Вигранка, А. Богуш, О. Кулик, Л. Сидоренко, фонетико-орфоепічну компетенцію досліджували Л. Наконечна, Т. Мелкумова, Н. Василенко, Н. Босак, Ю. Єлісовенко, О. Кравчук. Фундаментальними у вивченні орфоепії були наукові розвідки вітчизняних і зарубіжних дослідників-фонетистів, зокрема А. Кримського, П. Горецького, О. Синявського, М. Жовтобрюха, Л. Булаховського, М. Наконечного, Н. Бойко, В. Бесєдіної-Невзорової, М. Вашуленка, К. Глуховцевої, В. Горпинича, Н. Тоцької, Л. Мацько, О. Пономарева, М. Фащенко, О. Сербенської, Г. Почепцова, М. Дружинець.

Орфоепія є однією з ключових компонент правильної вимови. Як зауважує М. Дружинець, вимовні норми кожної національної мови виробляються поступово, разом із формуванням і розвитком цієї мови. Вони складаються спочатку, звичайно,

як «норми» того діалекту, що внаслідок певних історичних умов лягає в основу формування мови нації, а вже потім, у процесі розвитку і зміцнення національної мови, набувають поступово характеру загальнонародних норм [1, с. 37]. Так, Н. Тоцька наголошує, що «поступове збагачування мови, її виразових засобів, удосконалення її структури, у тому числі і вимовної системи, – один із найважливіших законів мовного розвитку» [3, с. 9]. Орфоепічна компетенція вимагає знань звукових засобів сучасної української літературної мови та вмінь застосовувати ці знання мовцями, відтворюючи звуковий склад мови, нормативну звукову комунікацію.

Науковиця Т. Мелкумова виокремлює основні мовленнєві навички здобувачів освіти, що формують орфоепічну компетенцію: «активна вимова й слухання мовних одиниць; розуміння мовних одиниць: співвідношення комплексів звуків (морфем, слів, речень) із позамовною реальністю; постійне зіставлення власної вимови зі зразками орфоепічно-правильного мовлення (робота фізіологічного апарату мислення); запам'ятовування (робота пам'яті)» [2, с. 294].

Підвищення значущості унормованого мовлення в професійному перетині є свідченням потреби продукування орфоепічної компетенції майбутніх правоохоронців. Методика формування й розвитку орфоепічної компетенції працівників поліції повинна охоплювати:

– узагальнення нових знань, що базуються на аналітичному пошукові інформації українською мовою в наукових, художніх, публіцистичних джерелах, зокрема медіапросторі, які генерують мовленнєву культуру;

– збільшення широти уявлень курсантів саме в процесі вивчення орфоепії української мови, що вирізняється своєю милозвучністю, здобутою спрощенням у групах приголосних, чіткою та виразною вимовою голосних звуків у наголошеній позиції, відсутністю акання, чергуванням і уподібненням приголосних і голосних звуків, рухливою акцентологією, тяжінням до одзвінчення приголосних у кінці складу й слова, здебільшого твердою вимовою шиплячих звуків, застосуванням паралельних форм слів тощо. Такий досвід не лише збагатить інтелектуальну складову курсантів у сфері знань про українську мову, а й результативно розвине орфоепічну компетенцію;

– розвиток навичок слухової перцепції усного мовлення, своєрідність якої у формуванні орфоепічної компетенції полягатиме в розумінні правильності почутого, своєчасному виявленні девіацій і їхньому редагуванню, що опановується через декламацію, ораторські прийоми, застосування яких покращує мовленнєву майстерність майбутніх правоохоронців;

– використання контекстно-професійних комунікативних кейсів, у межах яких вербальне спілкування майбутніх правників може бути як спланованим, так і непередбачуваним, що формує навички ведення перемовин різної тематики в процесі публічних виступів, покращуючи різноманітні компоненти орфоепічної компетенції. Застосування такої інноваційної методики актуалізує знання, уміння та мовно-культурні навички українськомовного мовлення, пов'язуючи орфоепію з невербальною поведінкою;

– вироблення навичок говоріння не лише чітко й логічно, а й фонаційно грамотно висловлювати свої думки відповідно до конкретних комунікаційних ситуацій, що розвине дикцію та збагатить мовленнєву імпровізацію;

– опрацювання текстів і занурення в комунікативні технології, що закріплюють мовні навички та вдосконалюють орфоепічну компетенцію, формуючи комунікативну грамотність майбутніх правоохоронців.

Сьогодні під час занять з української мови професійного спрямування можемо констатувати задовільний рівень професійної мовленнєвої культури майбутніх правоохоронців, водночас спостерігаємо зниження грамотності, складнощі в реалізації усного та писемного мовлення, що може бути спричинене вимушеною дистанційною формою навчання внаслідок подій в Україні останніх років. Особливу вагу слід звернути на відповіді курсантів на практичних і семінарських заняттях, заліках і екзаменах, адже спостерігаємо процес, коли не всі здобувачі освіти можуть чітко сформулювати та висловити свою думку, демонструючи невідповідність розуміння сенсу мовленнєвого твердження щодо його дійсного змісту. Під час публічних виступів чимало курсантів поводяться схвильовано або доповідають лише у межах заздалегідь написаного тексту.

Не слід забувати також і про те, що еталоном сформованості орфоепічної компетентності, передусім, має бути сам викладач української мови та культури. Практикуючи комунікацію з викладачем і однокурсниками, буде формуватися та розвиватися компетенція у сфері орфоепії.

Отже, орфоепічні норми сучасної української літературної мови посідають особливе місце в практичному курсі української мови професійного спрямування, оскільки є запорукою вдалої реалізації комунікативної компетенції майбутніх працівників правоохоронних органів. Формування та розвиток орфоепічної компетенції є процесом безупинним, що дає можливість вдосконалити орфоепічну культуру курсантів, набути навичок тональності мови, зумовлених фаховою специфікою поліцейських.

Список використаних джерел

1. Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти : *монографія*. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.
2. Мелкумова Т. Формування фонетико-орфоепічної компетенції студентів при вивченні української мови як іноземної. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 7(2). С.292-298.
3. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. Київ : Вища шк., 1981. 183 с.

ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Ємець А. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна